

Kárpátikum Közhasznú Alapítvány

Gyermekek és fiatalok társadalmi integrációjának segítése

Az ifjúság helyi értékfejlesztésének támogatása

SZAKÉRTŐI HELYZETFELTÁRÓ TANULMÁNY

Eger, 2011

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS

1.1. A FELMÉRÉS INDOKOLTSÁGA

1.2. CÉLKITŰZÉSEK

1.3. FELHASZNÁLT MÓDSZEREK

2. FELMÉRÉSEINK EREDMÉNYEI

2.1. KÉRDŐÍVES KUTATÁS KÖVETKEZTETÉSEI

2.1.1. A minta

2.1.2. Általános eredmények

2.1.3. Egri főiskolások jellegzetességei

2.1.4. Egri középiskolások jellegzetességei

2.1.5. Sarkadi diákok jellegzetességei

2.1.6. Jászsági diákok jellegzetességei

2.2. PROMINENSEK ÉS SZAKÉRTŐK VÉLEMÉNYEI

2.3. SZAKMAI DOKUMENTUMOK ÉRTÉKELÉSE

3. A PÁLYÁZATI ÚTMUTATÓBAN MEGFOGALMAZOTT SZEMPONTOK

3.1. A kiválasztott célcsoport helyzetének feltérképezése

3.2. A kielégítetlen intézményi/szervezeti/kapacitásbeli szükségletek feltárása

3.3. A projekt tevékenységeinek meghatározása

3.4. Módszertani szempontok

4. ÖSSZEGZÉS

5. IRODALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS

1.1. A FELMÉRÉS INDOKOLTSÁGA

Az ifjúság helyi értékfejlesztésének támogatása című programunk hatékony megvalósítása érdekében **komplex** helyzetfeltáró munkát végeztünk Önkénteseinkkel és Partner Civil Szervezetekkel, amelyben törekedtünk kapcsolódni a Nemzeti Együttműködés Programban megfogalmazott gondolatokhoz:

- „Az alulról jövő kezdeményezések támogatásához információra, tájékoztatásra, a humán erőforrás fejlesztésére és innovációra is szükség van a **fiatalok** körében”;
- „Fenn kell tartani kultúrtájainkat, a települések közösségeit, egyediségükben megnyilvánuló **termelési hagyományainkat**”;
- „A társadalom foglalkoztatás-szerkezetének átalakítása tíz év alatt. Egymillió **munkahely** létesítésére van szükség, döntő mértékben a termelő szférában”

Napjainkban hazánkban a **társadalmi egyenlőtlenségek elleni munka** egyik pillére a helyi termék- és értékfejlesztésen alapuló vidékfejlesztés, amelybe a produktív jellegű társadalmi-gazdasági részvételt elősegítve minél nagyobb számban be kell vonni a helyben lakó (adott esetekben hátrányos helyzettel rendelkező) **ifjúságot**.

1.2. CÉLKITŰZÉSEK

A felmérés első célkitűzéseként a fő célcsoportok (**12-29 éves fiatalok**) körében megvizsgáljuk, hogy pályázati programunkra megfelelő igény jelentkezik-e. Továbbá a munkánk szempontjából fontos, hogy a fiatalok életmódjára, valamint továbbtanulási és munkavállalási szándékaira is választ kapjunk.

Második célként a programba bevont kistérségek **prominenseinek** és ifjúságügyi szakértőinek tapasztalatait, véleményeit kívántuk felmérni.

Harmadik fő célunk, hogy az adott térségek **szakmai dokumentumainak** tanulmányozása annak érdekében, hogy saját kutatásaink eredményeihez még plusz információkat kapjunk.

Negyedik célként pedig programunk **prioritásait és tevékenységeit** a pályázati útmutatóban leírt elvárásokkal kívánjuk közös nevezőre hozni.

1.3. FELHASZNÁLT MÓDSZEREK

Legfontosabb módszerünk a célcsoportok körében végzett **kérdőíves kutatás**, amelyet tanárok irányításával és online kérdőíves program segítségével végeztünk el. A kérdőív segítségével 306 fő 12-29 év közötti fiatal válaszait dolgoztuk fel (1. táblázat).

Második módszerként **interjút** készítettünk a programba bevonni kívánt kistérségek iskoláinak tanáraival és ifjúsági területen ténykedő civil szervezeteinek képviselőivel. A Jászberényi kistérségben munkánkat a Magyar Idegenforgalmi és Területfejlesztési Egyesület Sej Gábor Leó vezetésével, míg a Sarkadi kistérségben az Elán Kulturális Egyesület segítette. Az Egri kistérségben Alapítványunk önkéntesei munkálkodtak.

Harmadik módszerként **szakmai dokumentumokat** vizsgáltunk.

Negyedszer meg kell említenünk, hogy pályázatunkba bevont szakmai munkatársaink (területfejlesztők, pedagógiai szakértő, ifjúsági munkás, iskolaigazgató, iparkamarai munkatárs) is rengeteg **tanáccsal és információval** láttak el minket a munka sikeres lebonyolítása érdekében.

2. FELMÉRÉSEINK EREDMÉNYEI

2.1. KÉRDŐÍVES KUTATÁS KÖVETKEZTETÉSEI

2.1.1. A minta

Kérdőíves felmérésünket 2010 októberében és novemberében végeztük el. A kérdőív elektronikusan készült el google dokumentum segítségével (lásd mellékletben), a kitöltést alapítványunk önkéntesei (az adott iskolák tanárai, oktatói segítették). A kérdőív összeállításakor figyelembe vettük, hogy eltérő korosztályok találhatóak a célcsoportban, így igyekeztünk egyszerű, érthető kérdéseket megfogalmazni. Kitöltéskor önkénteseinknek többször kellett segítséget nyújtaniuk főleg a fiatalabb gyermekeknek, akik több általunk ismertnek vélt fogalommal nem voltak tisztában (pl. civil szervezet).

A kérdőívet összesen 306 fő töltötte ki (1. táblázat), meg kell jegyeznünk, hogy több esetben a kitöltők nem válaszoltak meg minden kérdést és a világhálón való közzétételnek köszönhetően többen nem az általunk választott kistérségekből adtak választ.

Kérdőívünket a felsőoktatás területéről az egri Eszterházy Károly Főiskola többnyire földrajz szakos területfejlesztő szakirányon tanuló hallgatói töltötték ki. Törekedtünk arra, hogy a leendő diplomások közül főleg hátrányos helyzetű kistérségben élők töltsék ki a kérdőívet. A fiatalabb korosztályok közül egri és sarkadi középiskolásokat, valamint jászalsószentgyörgyi általános iskolásokat kérdeztünk meg (1-2. táblázat). A mintában szereplő diákok többsége társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott településen él (3. táblázat). A fiatalok közül 112 fő leány, 194 fő pedig fiú volt. A sarkadi gyerekek mintába való bevonását az indokolta, hogy korábbi programjainkban nagyon jó kapcsolatot alakítottunk ki a Sarkadi kistérség civil és oktatási szereplőivel. Jászalsószentgyörgyön szintén jó kapcsolatunk alakult ki a helyi iskola vezetésével (itt 4 iskola integrálódott). A pályázati programunk fontos célja, hogy több elmaradott kistérségben elterjedjen, így mindenféleképpen hasznosnak véltük a jászági gyerekek helyzetét felmérni.

1. táblázat: A kérdőíves kutatásba bevont fiatalok iskoláinak földrajzi eloszlása

Kistérség	fő
Egri	174
Jászberényi	67
Sarkadi	48
Egyéb kistérség	17
Összesen	306

2. táblázat: A kérdőíves kutatásba bevont fiatalok életkori megoszlása

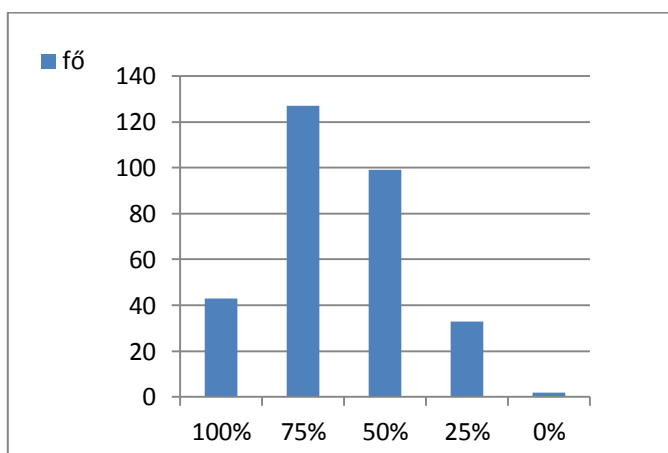
	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	Összesen
	kor (év)																		
Egri kistérségben tanuló főiskolások (fő)							1	4	12	19	14	9	4		1	2			66
Egri kistérségben tanuló középiskolások (fő)			5	12	17	23	25	11	7	3	4	1							108
Sarkadi kistérségben tanuló középiskolások (fő)				19	22	6	1												48
Jászberényi kistérségben tanuló általános iskolások (fő)	22	18	26	1															67
Egyéb kistérségekben tanuló diákok (fő)		2		3	2	1		2	4		1		1		1				17
Összesen (fő)	22	20	31	35	41	30	27	17	23	22	19	10	5	0	2	2	0	0	306

3. táblázat: A kérdőíves kutatásba bevont fiatalok lakóhelyének megoszlása

	LHH-s kistérség	Elmaradott kistérség	Egyéb	Összesen
Egri kistérségben tanuló főiskolások (fő)	17	32	17	66
Egri kistérségben tanuló középiskolások (fő)	30	57	21	108
Sarkadi kistérségben tanuló középiskolások (fő)	42	6		48
Jászberényi kistérségben tanuló általános iskolások (fő)		67		67
Egyéb kistérségekben tanuló diákok (fő)	4	5	8	17
Összesen (fő)	93	167	46	306

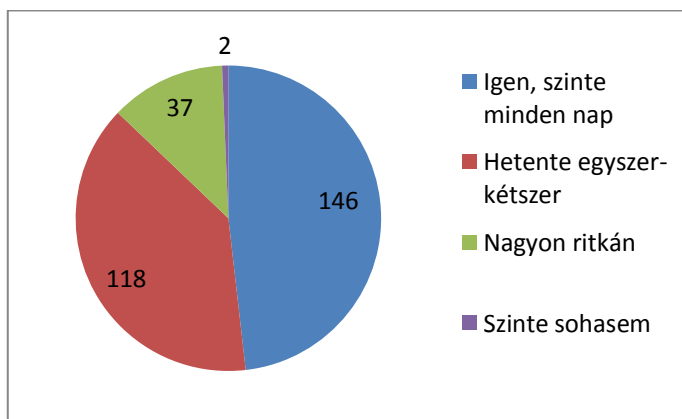
2.1.2. Általános eredmények

A megkérdezettek fiatalok általában erősen közepesen szeretik iskolájukat (1. ábra), átlagosan napi 1,57 órát (1 óra, 34 perc) töltenek **tanulással**. Itt meg kell jegyeznünk, hogy általában fél órát és 1 órát és 2 órát jelöltek meg tanulásra fordított időként, 3 fő napi 5 órát tanul, 1 fő pedig 11-et (el valószínűleg elírás). Naponta **internetezéssel** viszont átlagosan 3,83 órát (3 óra, 50 perc) töltenek. Itt célszerű lenne arra törekedni, hogy az internetezéssel töltött időt próbáljuk bizonyos mértékben tanulásra terelni.

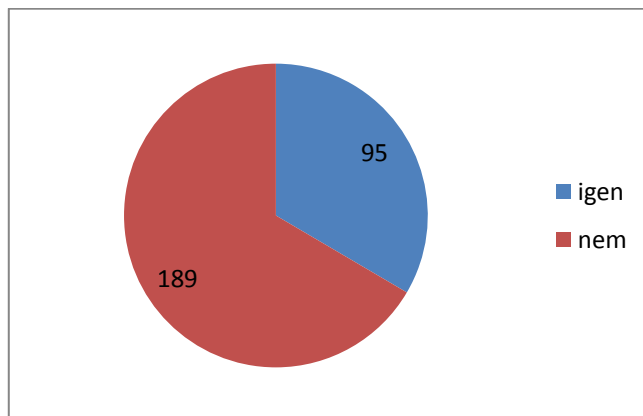
1. ábra: Mennyire szereted jelenlegi iskoládat?

Pozitívum, hogy a fiatalok többnyire sokat segítenek szüleiknek (2. ábra), **kedvenc időtöltésüknek** általában a következőket jelölték meg: internetezés, gépezés, zenehallgatás, sportolás, italozás, bulizás, filmnézés, túrázás stb. Helyi értéktélesztéshez kapcsolódó tevékenységet 306 főből senki sem jelölt meg!

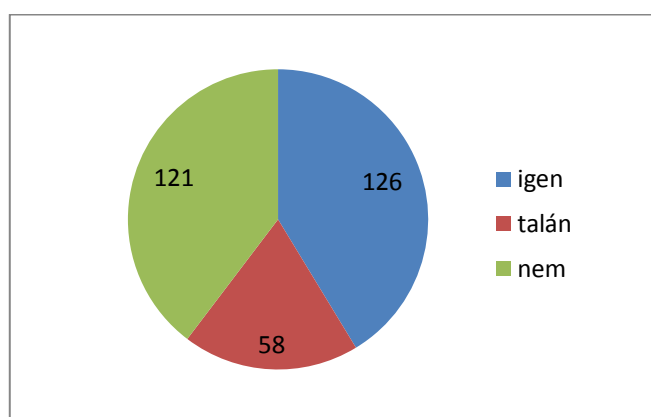

2. ábra: Szoktál e segíteni szüleidnek, rokonaidnak, barátaidnak munkájukban? (fő)

A fiatalok két-harmada nem ismer **civil szervezetet** (3. ábra), meg kell jegyeznünk, hogy hazai oktatási rendszereinkben a nonprofit szférával kapcsolatos ismeretek háttérbe vannak szorulva, ezért célszerű lesz a civil ismereteknek nagyobb szerepet szentelni. **Önkéntes munkát** viszont már többen végeztek, viszont meglehetősen sokan bizonytalanok ebben (4. ábra).

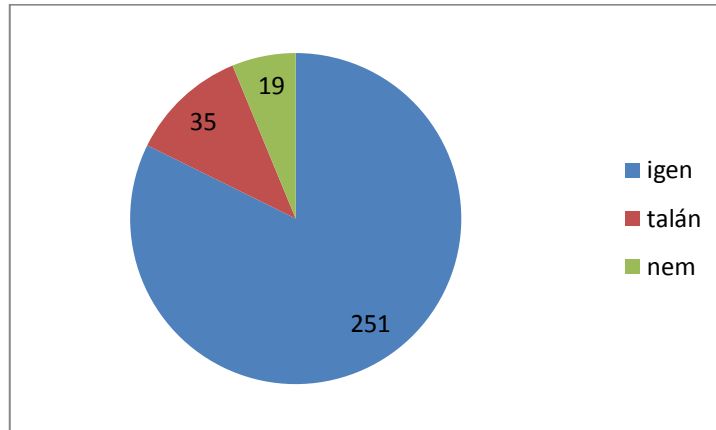
3. ábra: Ismersz e civil szervezetet (egyesületet, alapítványt)? (fő)

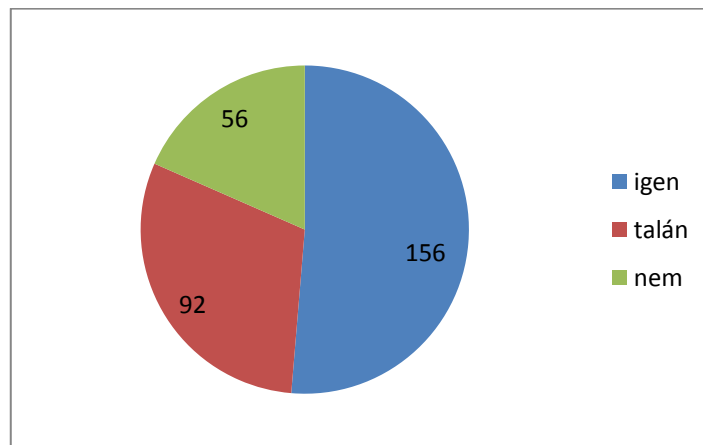
4. ábra: Végeztél már önkéntes munkát? (fő)

A fiatalok 52 %-a pontosan meg tudja mondani, hogy **végzés után mivel szeretne foglalkozni**, viszont 48 %-uk nem, tehát számukra mindenféleképpen szükséges tanácsokat adni a pályaválasztással kapcsolatban. Akik pontosan meg tudták mondani, hogy mivel foglalkoznának, azok döntő mértékben a szolgáltató szférában szeretnének elhelyezkedni. Konkrét termelő tevékenységet mindössze 5 fő szeretne végezni (a megkérdezettek 2 %-a), ez a mutató is indokolja, hogy produktív szakmák népszerűsítésére nagy szükség van.

A diákok több, mint $\frac{3}{4}$ -e szeretne **szakmát szerezni** (5. ábra) és több mint $\frac{1}{2}$ -ük szeretne **diplomához jutni** (6. ábra). Elmondható, hogy a tanulóknak nagy hányada szeretne szakmát és felsőfokú képesítést is szerezni, ami munkaerőpiaci elhelyezkedésüket segítheti.

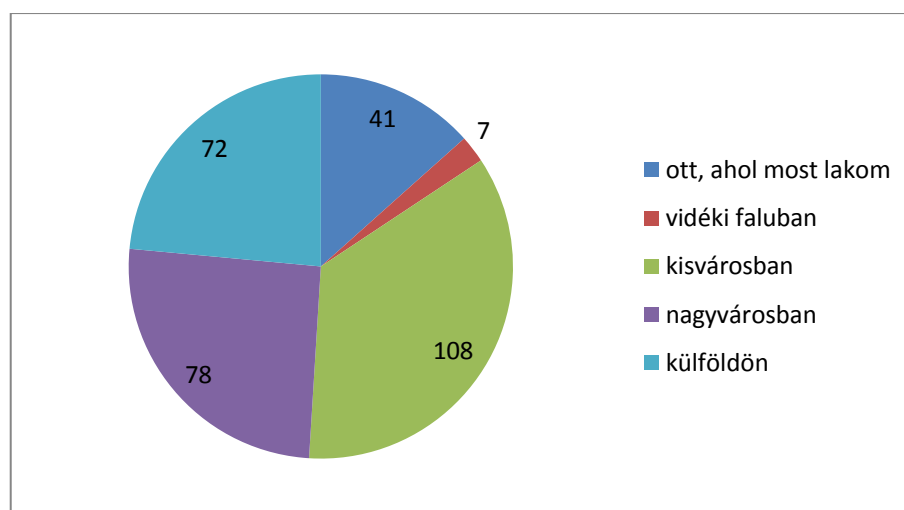

5. ábra: Szeretnél e szakmát szerezni? (fő)

6. ábra: Szeretnél e diplomát szerezni? (fő)

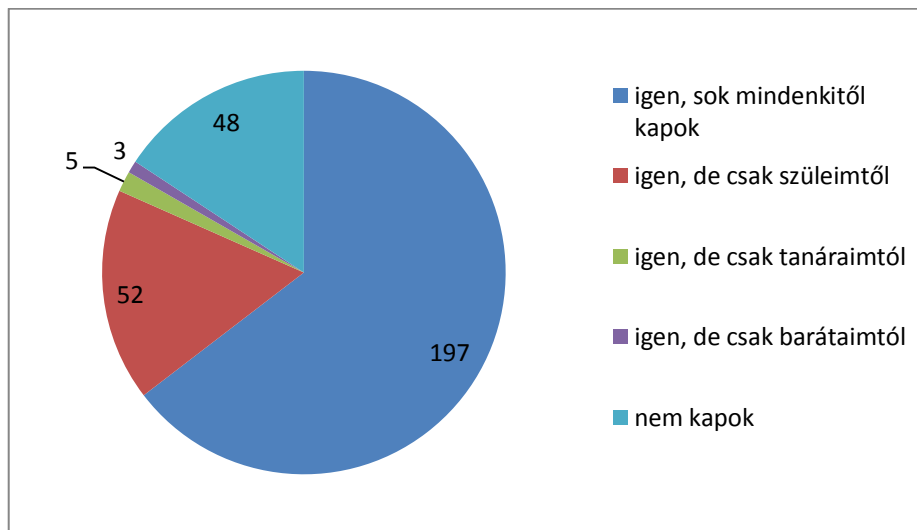
A fiataloknak csak nagyon kis hányada szeretne jelenlegi **lakóhelyén munkát vállalni**, s főleg az elmaradott területen élők nem szeretnék otthon maradni (7. ábra)

7. ábra: Hol szeretnél élni és dolgozni? (fő)

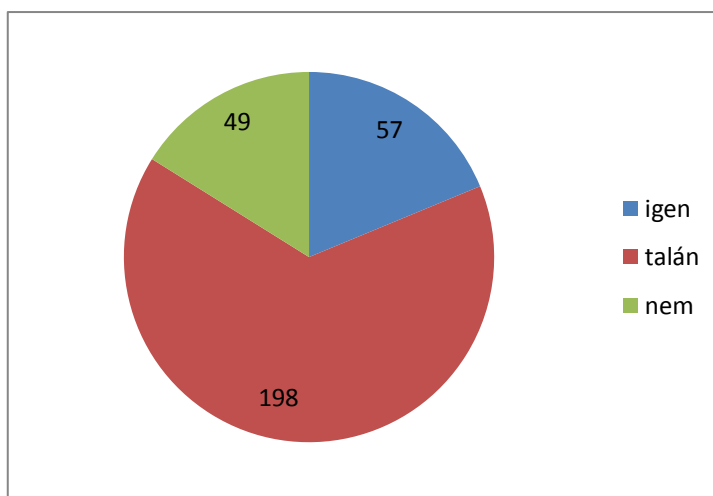
Rendkívül sokan szeretnék külföldön munkát vállalni, ez elgondolkodtató mindenki számára.

Pozitívum, hogy rengetegen **kapnak tanácsot a pályaválasztással kapcsolatban** (8. ábra), ezért célszerűnek tartjuk, hogy a pályaválasztási tanácsokat adókat (tanárok, szülők) is célszerű a programba bevonni.

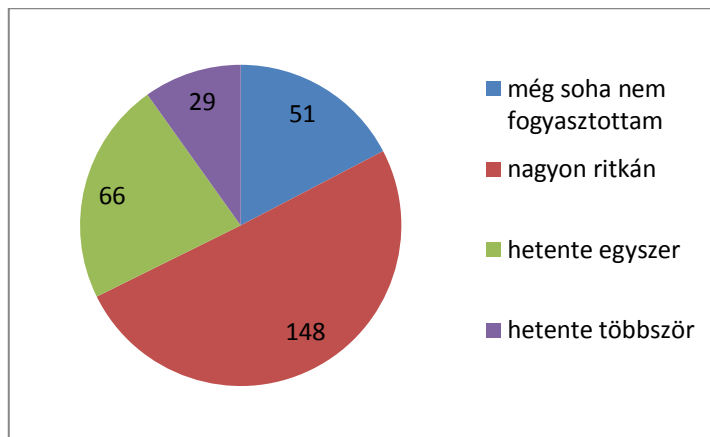
8. ábra: Kapsz e tanácsot azzal kapcsolatban, hogy minek tanulj? (fő)

Pályaválasztással kapcsolatban meglehetősen kevesen vennék igénybe biztosan egy **ifjúsági iroda tanácsait**, viszont nagyon nagymértékű a bizonytalanul válaszolók száma (9. ábra). Ezért látjuk célszerűnek, hogy az ifjúsági iroda mobilis legyen és megkeresse a bizonytalan fiatalokat, hogy tanácsokat biztosítson számukra. Azt tapasztaljuk, hogy a helyi értékfejlesztésről az oktatók és szülők sem rendelkeznek ismeretekkel, információkkal, így célszerű őket is a „kiküldetés” során felkeresni.

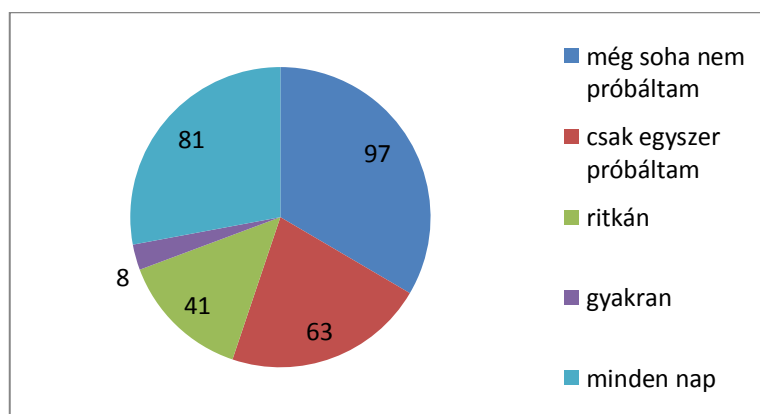

9. ábra: Pályaválasztással kapcsolatosan igénybe vennéd e egy ifjúsági iroda tanácsait? (fő)

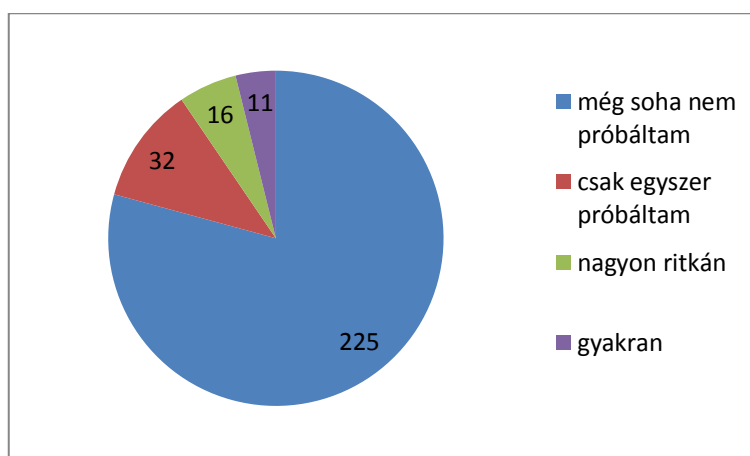
A fiatalok **káros szenvedélyeit** vizsgálva megállapíthatjuk, hogy helyben mindenféleképpen feladatokat, elfoglaltságot kellene biztosítani számukra, ugyanis a 10-12. ábrákon megjelenő információk nem biztatóak a jövőre nézve.

10. ábra: Szoktál alkoholt fogyasztani? (fő)

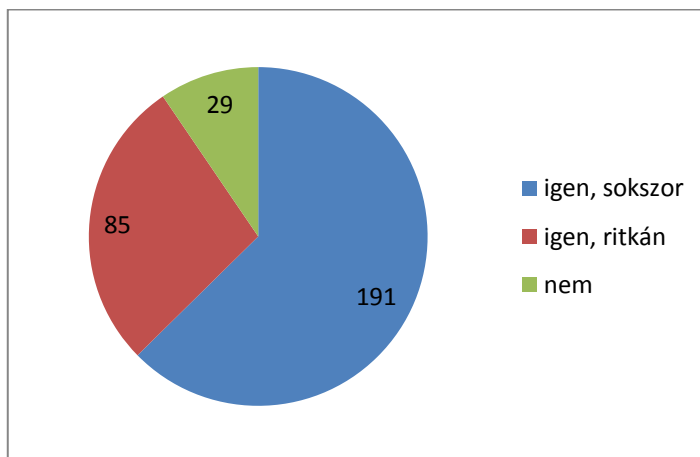

11. ábra: Szoktál dohányozni? (fő)

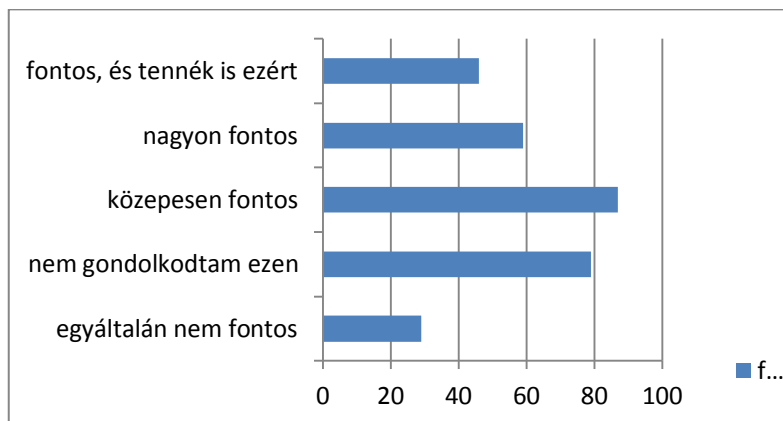
12. ábra: Szoktál kábítószer fogyasztani? (fő)

A fiatalok nagy része aktív **társasági életet** él (13. ábra). Részletesen is megkérdeztük, hogy mivel töltik társasági életüket, s szinte kivétel nélkül mindenki a szórakozó helyeket jelölte meg. 1 fő jár a Csányi Alapítvány rendezvényeire, 1 fő pedig modellező körbe. Helyi értékkel kapcsolatban ismét nem kaptunk választ.

13. ábra: Szoktál társaságba járni? (fő)

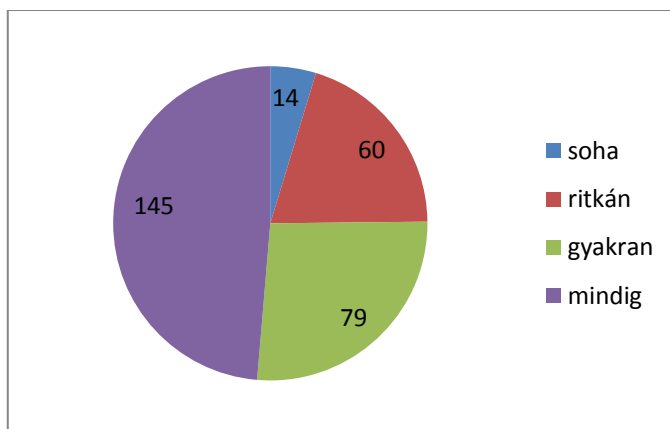
A fiatalok számára általában fontos, hogy hol élnek, érdekes, hogy mindössze 15 %-uk tenne azért, hogy lakóhelyük fejlett gazdaságú legyen (14. ábra). Itt mindenféleképpen célszerűnek látjuk a helyi gazdaságfejlesztés népszerűsítését.

14. ábra: Fontos számodra, hogy fejlett gazdasággal rendelkező településen élj? (fő)

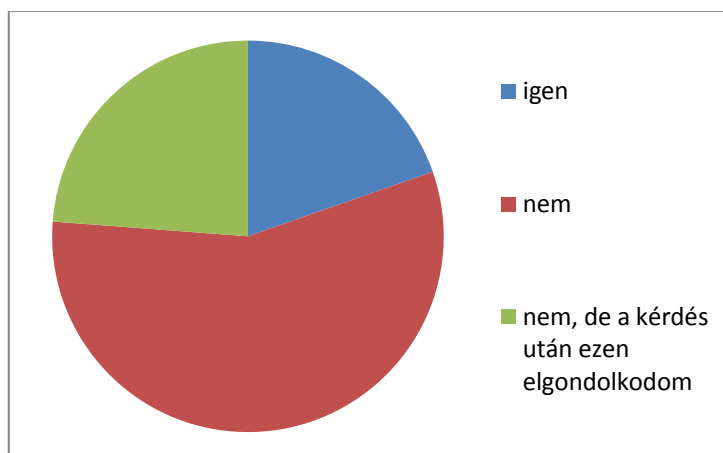
Felmérésünk egyik pozitív eredménye, hogy a fiatalok **vásárláskor többnyire tudatosan viselkednek** (15. ábra), ez a helyi termék népszerűsítésének biztató alapot ad. Konkrétan helyi terméket mindössze 10 fő említett (Egri tej, Nógrádi ropogós, Debrői hárslevelű stb.), amelyet

ismer. a legtöbben általánosságokat soroltak fel helyi termékként (sajt, kenyér, bor, tej, kukorica, kolbász stb.).

15. ábra: Vásárláskor meg szoktátok e nézni, hogy milyen terméket vesztek? (fő)

Zárásképpen meg kell említenünk, hogy a fiatalok nagy része nem gondolkodott még a **helyi termékfejlesztéssel kapcsolatban**, viszont kérdőívünk kitöltése után 69 főt már gondolkodtatásra készítettünk a témával kapcsolatban (16. ábra). Ez is igazolja, hogy a diákokat meg kell ismertetnünk a helyi értékfejlesztés lényegét, jelentőségét, jövőjét.

16. ábra: Gondoltál e már arra, hogy Te is valamilyen helyi terméket állíts egyszer elő? (fő)

2.1.3. Egri főiskolások jellegzetességei

Életkori sajátosságok következtében az általános vizsgálatban bemutatottakhoz képest jellemzi őket a következő:

- civil szervezetet általában sokat ismernek, önkéntes munkát gyakran végeznek,
- nagyon fontos számukra, hogy gazdaságilag fejlettebb területen éljenek;

- átlagnál többet tanulnak, de a káros szenvedélyek is jobban jellemzik őket;
- sok helyi terméket ismernek és szívesen vennének részt helyi értékfejlesztésben;

Következtetés:

- új civil szervezeteket hozhatnak létre megfelelő tudás megszerzése után;
- szellemi tevékenységükkel segíthetnek a helyi értékfejlesztés népszerűsítésében;

2.1.4. Egri középiskolások jellegzetességei

- nagyon keveset tanulnak, annál inkább többet interneteznek;
- főleg elmaradott településeken élnek, általában csak szórakoznak szabadidejükben;
- nagyon nagy arányban külföldön szeretnének dolgozni;
- nagy arányban informatikával szeretnének foglalkozni;

Következtetés:

- a program megismerteti őket a helyi érték jelentőségével;
- elvándorlásuk valamilyen mértékben csökkenthető;

2.1.5. Sarkadi diákok jellegzetességei

- keveset tanulnak, de arányaiban többet segítenek szüleiknek;
- arányaiban többen maradnának lakóhelyükön;
- helyi termék előállításán sokan gondolkodnak

Következtetés:

- lakóhelyükön való „maradást” és gazdasági tevékenységeiket segíti a program
- főleg agrár jellegű termékfejlesztés lehetőségeit jobban hasznosíthatják;

2.1.6. Jászsági diákok jellegzetességei

- helyi ifjúsági egyesületet szinte mindenki ismeri;
- átlagosnál többet tanulnak, életkoruknál fogva érdeklődők, káros szenvedélyek nagyon kis mértékben jellemzik őket;
- helyi termékként kivételnél nélkül mezőgazdasági terméket említenek;
- pályaválasztási tanácsot szinte kizárólag a szülőktől kapnak;

Következtetés:

- a helyi civil szervezet bevonása indokolt;
- pályaválasztási tanácsok adása mellett a helyi termékfejlesztés tudatosítása fontos;

2.2. PROMINENSEK ÉS SZAKÉRTŐK VÉLEMÉNYEI

Pályázati programunk tervezésekor nagy figyelmet fordítottunk a pályázatba bevont 8 szakmai munkatárs véleményére, valamint a projekt helyszíneinek meglátogatásakor az adott kistérség prominenseinek tapasztalatait is munkánkba integráltuk.

Alapítványunk szakértői közül többen Munkaügyi Központokban dolgoznak. Tapasztalatuk szerint a pályakezdő fiatalok rendszerint nincsenek tisztában azzal, hogy a **Munkaügyi Központok** milyen szolgáltatásokkal tudják segíteni őket az elhelyezkedésben, valamint azzal, hogy mikor kell bejelentkezniük a központba és hogy milyen ellátásra jogosult. Ebben iránymutatásra, segítségre van szükségük. A Munkaügyi Központok tartanak csoportos tájékoztatókat, pályaorientációs tréningeket, álláskeresési tréningeket, azonban ezeknek a hatékonysága tekintettel az álláskeresők számának jelentős megnövekedésével és az álláskeresők összetételének sokszínűségével nem túl jók. Ez szükségessé teszi, hogy kiegészítő orientáló információt kapjanak a pályakezdők a Munkaügyi Központok szolgáltatásairól, valamint jelen projektben egy speciális témára fókuszálva, meghatározott végzettségű és érdeklődésű fiatalokat lehet megismertetni adott hagyományörző - helyi értéket teremtő szakmákkal és azok jövőjével. Pályázati programunkban így a Munkaügyi Központokkal együttműködve ötletekkel támogatjuk a fiatalok pályaválasztását, életpálya-tervezésük tudatosságát erősítjük és munkaerő-piacra való belépésüket is elősegítjük.

Terület- és településfejlesztéssel foglalkozó geográfus szakértőink egyöntetű véleménye, hogy Magyarországon még mindig a hagyományos regionális fejlesztések szellemében gondolkodnak és ténykednek a jelenlegi döntéshozók, azaz főleg a műszaki, épített infrastruktúra fejlesztését helyezik előtérbe és a döntően külföldi befektetésektől várják az előrehaladást. A fejlett európai uniós államokban már a hetvenes évek közepétől egyre inkább meghatározó az **innováció-orientált regionális politika**, amelynek három alappillére van.

- a vállalkozói környezet élénkítése → pályázati programunkban törekszünk arra, hogy jól működő helyi vállalkozások bemutatásával ösztönözzük a fiatalok vállalkozási hajlandóságát;
- a helyi, belső (endogén) erőforrások feltárása és aktivizálása (azok a kistérségek, amelyek a helyi erőforrásokra építik gazdaságukat, kevésbé sebezhetőek és hosszú távon sikeresebbek) → pályázatunk ezt is megpróbálja előtérbe helyezni, nagyon sok

alkalommal – sok esetben elmaradott területen – a helyben élők információs és innovációk hiányában nem tudják, hogy milyen lehetőségeik adódhatnak;

- a humán erőforrások fejlesztése és aktivizálása (minden fejlesztésnek alapja az információ és a kreatív tudás) → ezeket próbáljuk közelebb hozni a fiatalokhoz pályázatunk megvalósításával;

Szakértőink egységesen megállapították, hogy a fiatalok kreativitását, innovációk iránti készségét kell kialakítani és ehhez nem formális tanulási módszerekre van szükség. Nem lehet cél „leadott anyagok” visszamondását várni, hanem a fiatalok problémamegoldó képességét és kreatív gondolkodásmódját kell kialakítani és fejleszteni.

Főleg a Jászságban és Sarkadon a prominensek szerint társadalmi problémát okoz a **kistérségek „kiürülése”**. Az elvándorlást gerjesztő tényezők többsége sajnos a helyi adottságokból (főleg munkahelyek hiánya) adódik. Véleményük szerint főleg az agrárgazdaság területén, a kézművesiparban és a szolgáltatási szférában kellene megkeresni azokat a lehetőségeket, amelyekben fiataloknak munkahelyet lehetne teremteni és helyben maradásukat elő lehetne segíteni, azonban erre a közeljövőben nem látnak nagy esélyt.

Egerben is gondot okoz a **munkahelyek hiánya**. Egerben tanító munkatársaink a legfőbb problémát abban látják, hogy a fiatalokból hiányzik a szorgalom, a tenni akarás és sokszor az érdektelenség jellemzi iskolai munkájukat. Ennek megoldása rendkívül összetett tevékenység-sorozatot igényel, pályázatunk törekszik arra, hogy jobb szemléleti irányba terelje a fiatalokat.

Pedagógiai szakértőnk tanácsa szerint az illegális szerfogyasztás szempontjából veszélyeztetett fiatalok irányába nem megoldás az elrettentés alkalmazása, hanem **prevenációs programokra** van szükség. Véleménye szerint célszerű a fiatalokkal megismertetni lakóhelyük környékének helyi értékeit, amelyek esetleg a későbbiekben a megélhetésüket is biztosíthatja.

Mind a három kistérségben szakértőink egyetértettek abban, hogy a helyi nonprofit és önkormányzat szervezetek programokkal és szolgáltatásokkal próbálják az ifjúság társadalmi integrációját elősegíteni, azonban a helyi értékek és azoknak a produktív hasznosítása csak fozslányokban jelenik meg. Az intézményi együttműködéseket és a magán, állami és

nonprofit szféra egymáshoz való közeledését is indukálhatja egy helyi értékekre épülő tudományosan megalapozott összetett program.

2.3. SZAKMAI DOKUMENTUMOK ÉRTÉKELÉSE

A pályázati program tervezésekor mindegyik kistérségben tanulmányoztuk a fontosabb ifjúságüggyel foglalkozó szakmai dokumentumokat. Ezekben a helyi értékfejlesztéssel kapcsolatban kevés kapcsolódási pontot találtunk, azonban a következőkben ismertetjük a dokumentumok azon tartalmát, amelyek pályázatunk szükségességét igazolják.

A dokumentumok részletes listája az irodalomjegyzékben található.

Az **egri** fiatalok legtöbbször említett problémájának a **céltalanság** (32,7 százalék) és a kábítószeres (31,5 százalék) bizonyultak. Ezt követik a lakásproblémák (28,4 százalék), a kilátástalan, bizonytalan jövedelem (27,9 százalék), a **munkanélküliség** (26,1 százalék), illetve az alkohol elterjedése (25,9 százalék). Hasonlóan az országos adatokhoz a legfontosabbnak a családi biztonság bizonyult számukra és érdekesség, hogy a **kreativitás 0 %-kal** az utolsó helyre került (Bauer et al, 2005).

Ösztönözni kell a szervezeteket közös vagy egymás szakember bázisát is felhasználó képzési programok bonyolítására, az információs csatornák rendszeres használatára, megyei és regionális szakmai fórumok kialakítására és törekedni kell a civil szervezetek **ifjúsági szolgáltató szerepének erősítésére** (ÉM RISZI, 2006).

Békés megyében kiemelten kell segíteni és támogatni a modellértékű programokat, ifjúsági projekteket, amelyek **foglalkoztatás növelésre irányuló programok**, speciális nevelési igényű gyerekek képző-fejlesztő programjai, valamint erősíteni szükséges azokat a képzési irányokat, amelyeknek hagyományai vannak, a helyi gazdaság tradícióira építenek (Ifjúsági koncepció, Békés megye). Támogatják szabadidős programok szervezésének segítségét, ösztönzését az egész megyére kiterjesztve (kulturált, drogmentes szórakozási lehetőségek támogatása, egészséges életmódot erősítő rendezvények támogatása) (Békés Megye Drogstratégiája).

Jász-Nagykun-Szolnok megyében felmérések szerint a fiataloknak mindössze 2 %-a tagja jótékonyági, segítő szervezetnek vagy hagyományőrző egyesületnek, csoportnak.

Biztató, hogy a fiatalok 23 %-a saját kezűleg készít tárgyakat (barkácsol stb.), de a fiatalok véleménye az, hogy az emberek könnyebben tudnak munkát vállalni külföldön, mint itthon (Szoboszlai, 2001). A **történelmi, kulturális tradícióknak**, táji összetartozásnak rendkívül fontos szerepe van a helyi közösségek kohéziójának fejlődésében. A gyökerek feltárása, egymás megismerése megkönnyíti a későbbi együttélést, együttműködést, kommunikációt. A gyökereket lehetőség szerint az ifjúkorban kell erősíteni, **ezért a jövőben nagyobb szerepet kell kapniuk a civil szervezeteknek**, az oktatási-nevelési intézmények iskolán belüli és kívüli programjainak (Palotai – Murányi – Szarvák, 2005).

3. A PÁLYÁZATI ÚTMUTATÓBAN MEGFOGALMAZOTT SZEMPONTOK

A projekt megvalósítás területén élő, illetve elérhető gyerekek és **fiatalok társadalmi integrációjának akadályai**, problematikája sok esetben a megfelelő ismeretekkel és információkkal nem rendelkező szülőkre vezethető vissza. Gyermeküket nem nevelik, nem látják el tanácsokkal őket. Sok esetben az is problémát okoz, hogy a közép- és felsőoktatási intézmények a fennmaradásuk érdekében nem megfelelő és nem korrekt információkat biztosítanak a fiatalok számára. A tanárok a tantervi követelmények „átadására” törekednek, így a tanulók a helyi értékeket nem ismerik, ugyanis az egy tankönyvben nem szerepel. Gondot látunk abban is, hogy a cigány gyerekeket sem tájékoztatják arról, hogy ősük milyen mesterségekkel foglalkoztak, s hogy ezzel sokan a mai világban is tudnának boldogulni.

A gyerekeket, fiatalokat segíteni, fejleszteni hivatott **intézmények, szervezetek** sok esetben a túlzott adminisztrációval és napról napra fennmaradásukkal vannak elfoglalva, konkrét gyakorlati tevékenységre - amikor a fiatalokkal találkoznak – idejük nem marad. Szerencsére egyre több szervezet foglalkozik a helyi értékek fejlesztésével, de ezek főleg a fejlett kistérségekben tevékenykednek. Az elmaradott területeken a humán erőforrások szűkössége miatt a civil szereplők sem aktívak és innovatívak, ezek „felrázására” és ifjúságügyi hálózatokba való integrálásukra van szükség.

A célcsoport **képzési / fejlesztési szükséglete** igényli a helyi értékek hasznosításával kapcsolatos ismeretek megszerzését, ugyanis tananyagban ez nem szerepel és az oktatói környezetben sem népszerű. A jövő társadalmának és gazdaságának alapját mindenféleképpen

ajánlott a fiatalokkal megismertetni. Példaként kellene említeni a **helyi hozzáadott érték** fogalmát, amelyet általában még a felsőoktatásban szereplők sem ismernek. Energiatermelésre külföldi forrásra támaszkodunk, amely kevés munkahelyet és nagyon kevés helyi hozzáadott értéket termel. Ha helyi forrásokra építenénk (Magyarországon a biomassza és a geotermikus energia rendkívül jó helyi adottságokkal rendelkezik), akkor munkahelyeket teremthetnénk és a helyi gazdaság erősödne.

3.1. A kiválasztott célcsoport helyzetének feltérképezése

A projekt megalapozottságához szükségesnek láttuk a célcsoport mélyreható ismeretét, ennek érdekében több helyi szakemberrel konzultáltunk és 306 fő főleg elmaradott területen élő fiatal helyzetét mértük fel. A tanulók közül többel személyesen beszélgettünk és nagyobb részük érdeklődést mutatott a program iránt.

3.2. A kielégítetlen intézményi/szervezeti/kapacitásbeli szükségletek feltárása

Projektünk tevékenységei és szolgáltatásai az adott célterület minden lakója számára elérhető, de aktív eléréssel a pályázatban bemutatott célcsoportjainkat fogjuk bevonni. A célterületen ilyen, vagy hasonló szolgáltatás, tevékenység pillanatnyilag nem létezik. Vannak ugyan civil szerveződések, akik foglalkoznak helyi termékfejlesztéssel, de ezek vagy nagyon kevés emberhez jutnak el, vagy néhány helyi termék előállító szövetségét takarják.

Komplex, felkereső és hálózatokat, együttműködéseket kialakító szolgáltatás, valamint preventívnek és ösztönzőnek minősülő nem formális tanulási módszereket alkalmazó szabadidős tevékenység az adott célterületek és célcsoportoknak nem létezik.

A vidéki (és kiváltképp a hátrányos helyzetű) térségekben a helyi adottságokra épülő gazdaságpolitikát kell kidolgozni és megvalósítani. Helyben az egyik legfőbb természeti kincs a kárpát-medencei agroökológiai, kézműipari, turisztikai, és a mikroszintekben gondolkodó, nagy innovációs képességgel rendelkező humán erőforrás. Ez a világban szinte egyedülállóan kedvező adottság nagyon nagy lehetőség arra, hogy a helyi termékeket nagymértékben fejlesszük, természetesen piackonform módon.

Ehhez szükség van már fogékony, de a legfiatalabb generációból "szakmai utánpótlásra", melynek alapjait projektünkkel igyekszünk lerakni.

3.3. A projekt tevékenységeinek meghatározása

A projekt menetének meghatározásakor két részre osztottuk a programokat. Először szakmai, informatikai szempontból kell rendkívül részletesen és rendszerszemléletet alkalmazva felkészülni, s a munkálatokba kell integrálni a speciális képzési, fejlesztési, szolgáltatási szükségleteket. A program második nagyobb időtartamú részében pedig tudományos alapon, de a fiatalok számára figyelemfelkeltő, foglalkoztató jelleggel valósítjuk meg a helyi értékfejlesztést.

3.4. Módszertani szempontok

A célcsoport szükségleteit több módszerrel tártuk fel, mennyiségi és minőségi szempontokat is figyelembe vettük. Munkánk során a fiatalokkal és tanáraikkal folytatott interjúkon, valamint a kérdőív kitöltése során is élénk érdeklődés mutatkozott programunk iránt.

4. ÖSSZEGZÉS

Szükségletfelmérésünk összegzését a bevezetőben kitűzött négy fő célkitűzés és a munkánk eredményeinek rövid összefoglalása alapján fogalmazzuk meg.

Felmérésünk alapján megállapítjuk, hogy pályázati programunkra megfelelő igény mutatkozik. A fiatalok életmódját a globális világ alakítja, szükségesnek látjuk, hogy a helyi értékek előtérbe kerüljenek mindennapi életükben. Továbbtanulásukban és munkavállalásukban is segítséget tudunk biztosítani, fontos elérnünk, hogy lehetőleg hazai adófizetőkkel váljanak.

A programba bevont kistérségek prominenseinek és ifjúságügyi szakértőinek tapasztalatai is azt erősítik, hogy a helyi értékteremtő produktív jellegű programokra nagy érdeklődés jelentkezik, és hiánypótló szerepet töltenek be.

Szakmai dokumentumok is igazolják, hogy a foglalkoztatás bővítése érdekében a helyi jellegű kezdeményezéseket kell előtérbe helyezni és új módszerekkel kell aktivizálni a fiatalokat.

Programunk prioritásait és tevékenységeit úgy határoztuk meg, hogy a fiatalok kreativitását, innovációs készségét fejlesszük és főleg az elmaradott térségekben a hátrányos helyzetű fiatalok társadalmi integrációját nem formális tanulási módszerekkel segítjük.

5. IRODALOMJEGYZÉK

- Bauer Béla - Szabó Andrea - Máder Miklós - Pillók Péter - Ságvári Bence - Berényi Eszter (2005): Az egri fiatalok helyzete. MOBILITÁS Ifjúságkutató Iroda 75 p.
- Békés Megye Drogstratégiája (2006-2010), 20 p.
- Békés Megyei Önkormányzat Ifjúsági Konceptiója (2009-2014), 16 p.
- Palotai Judit - Murányi István - Szarvák Tibor (2005): JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE IFJÚSÁGÁNAK HELYZETE, AZ IFJÚSÁGPOLITIKAI KONCEPCIÓ AKTUALIZÁLÁSA. 47 p.
- Észak-magyarországi Regionális Ifjúsági szolgáltató Iroda (2006): REGIONÁLIS IFJÚSÁGI HELYZETELEMZÉS. Észak-magyarországi régió, 72 p.
- Szoboszlai Zsolt (2001): Az információs társadalom háttere II. Ifjúsági életmód, szokás- és értékvizsgálat Jász-Nagykun-Szolnok megyében.
- <https://spreadsheets.google.com/viewform?formkey=dDdSc0pKMDRndmYyVzc1Y0FWMVBrT2c6MQ> (online kérdőív webcíme)